

Health and mirth create beauty.

કદર, પ્રી-સિસ છુલ, (કચેસ બોલક કાલક) પ્રી-સ ચીલર.

Cruelty to a female is the crime of a monster.

Reputation is seldom earned, never lost long

It is not to be un-taught, but ill-taught.

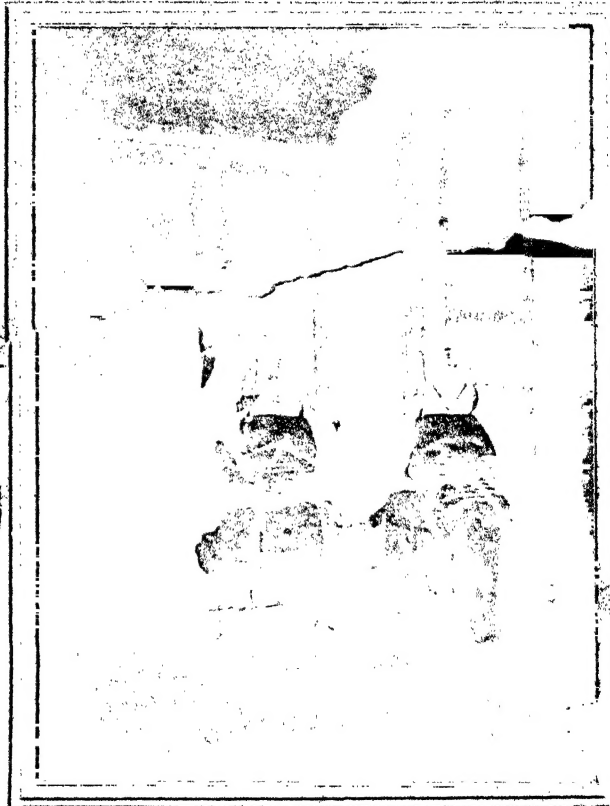
दीनो शोभ.

reputation is seldom earned.

Affected simplicity is refined imposture.

સખત મનુરી!

ખડાસી શાહજાદા.

બેક-૦૮ મનવર ૭૫૨ દોરડાં વજુવાની તાલીમ.

A Wise man changes his mind, a Fool never.

Beauty and Folly are fr

Believe not all you hear. Report not all you believe

ખત્રાસી શાહમદા.

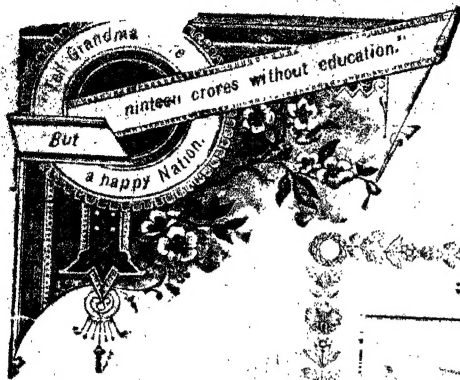

બેકનર મનવાર ઉપર પ્રીન્સ વીક્ટર અને બર્ચાર્ડ.

Beauty and civility are apt to have a mortal quarrel between them.

Be slow to hear, careful to contrive, and slow to advise.

A prejudiced opinion is fatal to Judgment.

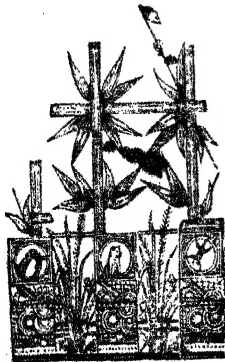
આસાવંતી માદરનો પનોતો પુત્ર

પ્રીન્સ વીક્ટર અને પ્રાન્સેસ બાઈ વેલ્સ

A precipitate choice makes way for a long regret

If you cannot do as you wish, do as well as you can.

VICTOR VICTOR ALBUM ALBUM.

4993
(018)

439

436

રચનાર :

દી. એન. પટેલ. વેટરીનરી સરજન.
જી. બી. વી. સી.—એમ. બી. વી. એ.
એમ. એ. એસ.

તે

લેલા અને તીર્થેમભાગી-ખામ, કેમ્પ, -હાબીલ,
ફેરાડન.-કાળાં મેંઠા તથા ફરતમ સોહરાખના
ગાયનરૂપી ખેલના કરતા.

૬૦ મ. ૧૮૬૪.

મુ.બ.૪.

રીપન યેસ.

નાજ બનીમસ : પ્રશ્નચારા ..

જગમસિદ્ધ અકસીર દવાઓ.

૧-નાવની ગોળીઓ. રાઈદો, યાદીયો, એકંતરીયો, ચોથીઓ, તથા છરણુ (લાંબા વખતનો હાડનો તાવ) અને ખીલ અથવા પ્રકારના તાવોને એ ગોળીઓ બહુમુળથી દુર કરે છે. સેંકડો નહીં પણ હજારોના દાખલામાં તે એકસરખી રાખવાનું નીવડે છે. આવ એક વખત વાપરવાથી એ ગોળીઓની ખાતરી થયે. કીમત ૩થીનો રૂ. ૧.

૨-સંકેવાનું તેલ. આ તેલ નીચલી ભતના દરદો ઉપર આપવામાં આવતું છે અને તે અથળાઓને એક સરખું કાપકારક લાગતું છે તેલ સંધીવા (રૂમેટીઝમ), લકવા અરધાંગ વાણુ, કમરનું દુખનું અને શરીરનાં દરેક ભાગમાં થતા અસહ્ય નાણુદ કરી ઘણા ઘોડા વંદરદોને આરામ આપે છે કીમત શીશી ૧ નો રૂ. ૧.

૩-“નિસ્ત્રાજન” ચોળીનો અકસીર સુરમો. આંખમાંથી પ્રાપ્તિનું પડતું. બળા ખંધાં, કુલુ પડતું, આંખની કામ રોશણી અને આંખ થતા ખીલ એ સરવેને આ સુરમો નાણુદ કરે છે એ સુરમાનો સેકડો દરદીઓએ લાભ લીધો છે અને તેઓને તથા અદ્યત કાપદો થયા માટે સુરમાની ખરી ખાતરી એક વાર વાપરવાથી થયે. કીમત શીશી તોલા ૧ ના રૂ. ૨, અરધા તોલાનો રૂ. ૧.

૪-ઈસદીરીયાની ગોળીઓ. આ અભ્યંજન ગોળીઓ ઈસદીરીયા, અરધાંગ વાણુ અને વાંછના દરદ ઉપર અતી અકસીર છે એ ગોળીઓ વાપરી છે તેઓએ તેના ગુણુ સારી રીતે બહુથા છે. કીમત શીશી એકનો રૂ. ૧.

૫-ધાતુપુષ્ટ ગોળીઓ. આ ગોળીઓ લીધાથી કમજોર યજ્ઞ ગયલાં તથા નબળાઈથી તમર ખાનારાઓના લોહીને સ્વચ્છ કરીને છે, વળી મનના તંત્રુઓને તાબ કરી શક્તી લાવે છે. એકજ શીશી વાપડીને ખાતરી કરી શકીને રૂ. ૧૫૦.

૬-સ્ત્રીઓની માસિક ગોળીઓ. સ્ત્રીઓ લાંબા વખત સુધી માસિક માંદગીથી હેરાન થાય છે તેઓ આ ગોળીઓ એકજ વેળા માવી જશે તો તેઓની પુરણ ખાતરી થશે કે નીચમ પ્રમાણેજ માંદગી દોખાવ દેશે. આ ગોળીઓ પ્રભામાં પુરી પ્રસાર પામેલી અને વખણા. કીમત શીશી ૧ નો રૂ. ૧.

૭-હુરસ તથા મસાની ગોળીઓ-આ ગોળીઓ હુરસ તથા મસામાં થતી અગત્યને શાંત કરી લોહીને ખંધ કરે છે. કીમત શીશી ૧નો રૂ. ૧

૮-ખાંસી (કફર), ઉધરસ, દમ, હાંફણની ગોળીઓ-આ ગોળીઓ ઉપરનાં દરદ ઉપર આખાદ લાગુ પડે છે. એ દવાની ખરી અર એ ગોળીઓ વાપરવાથી માલમ પડ્યો, માટે એ વીશે વધારે તારીફ કરવાની કશી જરૂર નથી કીમત શીશીનો રૂ. ૧૫૦.

બનાવનાર ટી. એમ. જોશીની કુંઠ,

નાં ૧૯૫ કાલ્યાદેવી રોડ, -મુંબઈ.

આ દવાઓ વાપરવાની રીત માટે શીશીઓ ઉપર કાગળ વીંટળેલો છે તે વાંચો.

જો કોઈ દવાઓથી જે પણ ધણીને દરા દીવસમાં કાપદો નહીં થાય તેને દવાના પદ્ધતિ ખાલ આપવામાં આવશે.

To

KHAN BAHADUR

SHAMS-UL-OOUMA DUSTUR HOSANG JAMASP, P.

WHO SERVED HIS COUNTRY SO WELL IN THE TROUBLED YEARS 1857 AND 1858,

WHOSE PATRIOTISM IS SO FONDLY REMEMBERED BY HIS COUNTRYMEN,

AND

WHOSE LOYALTY TO THE BRITISH THRONE HAS SO OFTEN EARNED HIM

ACKNOWLEDGMENTS FROM GOVERNMENT,

THIS WORK

INTENDED TO PRESERVE THE MEMORY

OF

HIS ROYAL HIGHNESS PRINCE ALBERT VICTOR CHRISTIAN EDWARD,

AMONG THE GUJARATI SPEAKING SUBJECTS OF HER MAJESTY

IS RESPECTFULLY DEDICATED IN TOKEN OF ADMIRATION BY

THE AUTHOR.

૧૫૧

આ ન. નાર પ્રીન્સ વીકટરની હાંધીને લગતી કાંઈ ખીના અગરને રેહી ગઈ હોય તો તે ખની થકે એવું છે, ખ તેની ૨. ખવાની કરતાની નેમ નહીં હોવાથી તેણે ફક્ત ઉપર ટપકેનાજ નજીવા ભેગ હેવાલની નોંધ લેઈ લીધી માટે વાંચના. તેની હાંધીની તવારણ લેખે ગણ્યું નહીં.

પ્રીન્સ વીકટરે એવા કાંઈખી કાંધે પોતાની હાંધી દરમ્યાન કીધાં નથી કે તવારણના સફા ઉપર તેનું નામ રેહી બને. પણ હાંધીના ખનાવોની જે નોંધ લેવાઈ છે તેનું કારણ એજ હતું કે બનીયમાં તે ઝેટ પ્રીટન અને હીન્ડુસ્તાનના રાજપતી થનાર કુષ્ઠરેહી હુન્ધાના સરવે રાજ્યો માટેનાં એક કીકતાં પ્રખળ રાજ્યના આ વારસે કેવી રીતની કેળવણી લીધી હતી, એવાં એક ના પતી લાએક થવા તેને શું શું મુસીબત અને જેહમત પોતાને માથે ઉઠાવવાની ફરજ પડી હતી, અને એ તે કાળના સપાટમાં નહીં એ જોત તો તે કેવા રાજપતી થાત, તેનો કાંઈક ખ્યાલ પ્રીટીશ રાજના આસર હાલ રેહતી જુદી જુદી રહ્યોતોને આપવા કાજ. હાંધીની કારકીર્તીના સંક્ષેપરૂપે સાર આ પુસ્તકમાં મોકલેલો છે.

પ્રીન્સ વીકટરની હાંધીનો અંત ઘણેજ કવચને આવી ગયો, પણ એ તે જગ્યા હોત તો બનીયમાં ધગદગ અને હીન્દનો તે એક મુનેકાર રાજ કર્યા થાત. તેવો થવાને તેને જે જે જેહમતો પોતાની ખાલવમાં ઉધરતી જવાની વચ્ચે જુદીથી પોતાને સર ઉઠાવી લેઈ, અનેતને મળજ માની તેમાં જે કુખ સમજતો હતો તેજ તેના ખવાસની પુરતી ગવાહી આપે છે. પણ તેને તેવો ખનાવવા માટે માહા- મુ સાહેબ વીકટરીઆ તથા પ્રીન્સ અને પ્રીન્સેસ ઑફ વેલ્સે (તેના માતપિતા) પોતાના પીઝુ અને અને માનુ ભાવની લાગનીનું જે ડન કીધું છે તે ખરેખર નોંધ લેવા ભેગ છે. પોતાના બંન કરતાં વાહાલા સપુતને તેની ઉધરતી અને કુમળી વચ્ચેમાં તેના માખાપ ને ખપાઈએ તેને દેશઆઈ લશકરની કવાએક શીખવવા માટે સખત તુકાની દેશ્યાના પાહાડી મોબની મેહરને હવાલે કીધો, કે જ્યાં હા ખવાસીના પૌરાણમાં, સાહાં ભોજન ઉપર તેને રેહ્યું પડીયું હતું. તેને લશકરી તાલીમ આપવા દસમી હુઝાર્મની હુકડીમાં સામેલ થાવી ફરજ પાડી કે જ્યાં એક સાધારણ સીપાહના સાહાં મકાન અને સખત ખીજાનાનો તેને અનુભવ લેવો પડીયો હતો. તેના આ પને મન આવી કીસમની પોતાના પુત ઉધરતી જાંબલ પાહાડ સમાન હતી, પણ તેઓ લાચાર હતાં. પ્રીન્સ વીકટરને દેશઆઈ લશકરી જે લેવાની ફરજ હતી, એટલે પ્રીન્સ અને પ્રીન્સેસ ઑફ વેલ્સને પોતાના ખેટાથી છુટાં પડ્યુંજ પડ્યું. આ હાડકા સપુતની જુદાઈ. દેશની હાજ તેઓએ દેડે થરી સહન કીધી હતી, કેમકે એજ દેશને તે બનીયમાં રાજ કરતા થનાર હતા કે જે રાજની હુકમત દરએક ખંડમાં નાહાના મોટા આકારમાં આવે ચાલે છે. એવી ખેડોલી સલતનતની જુલતાની લેવા જેવો આ શાહાબદો થતો હતો તેવામાં પોતાની જવાનીના ખાહારમાં તે જખનો ભેગ થઈ પડીએ. આવી કહંગી રીત અને કવચને મરણ પામેલા રાજવંશીની હાંધીના ફક્ત નજીવાભેગ ખનાવોનો સંગ્રહ આ પુસ્તકમાં કીધો છે.

આ નોંધ મોટે ભાગે નામદાર પ્રીન્સ ઑફ વેલ્સની ખાસ પરવાનગી અને સત્તાથી લખાયેલી એક “મેમાઆર” ને આધારે છે. કેપ્ટન મરજુમના હસ્તાક રેવરંડ નીલ ડાલગનના હાથથી લખાયેલી શાહાબદાની દેશઆઈ સફરની હકીકત તેમજ કેટલાંક જુદાં જુદાં ન ખાતે પ્રગટ થતાં પત્રોમાંથી સત્તાવાર ખખર કરતાએ એકઠી કરી ગુજરાતી વાંચનાર માટે હીઆં રજૂ કરી છે.

કરતાના મીઝ વીકટરીઆ નાટક મંડલીના માર્લેક મીઝ જુરરીહજ ખાલીવાલાએ પોતાનાં મુનશી લીણાએક પ્રસાદ “તાલીખ” પાસે વીકટર આલખમ માટે “વીકટર વીરહઃ” ખાસ ઉરડુ જખાનમાં રચાવી મેટ કીધી તે માટે કરતા તેમનો આ જગે ઉપકાર માને છે.

પારસી કંબના દખનના વડા હસુર સાહેબ હોશંગ બનાસપે પોતાના જુએરગી ભરીઆં નાખને આ આલખમ સાથ બેડવાની કરતાને જે તક આપી છે તે માટે એ સાહેબનો કરતા આભારી છે.

સરવથી છેલ્લે કરતા વાંચનારાઓનું ધ્યાન ફક્ત એજ ખાખહ ઉપર ખેંચે છે અને તે એજ કે આ પુસ્તક કાંઈ લાંબું વાંચણ હડવા પ્રગટ કીધું નથી, પરંતુ પ્રીન્સ વીકટરની જુદી જુદી ખવાસ ખનાવો મીઝ કુપે દેખાડવા માટે એક મીઝખાહ પ્રગટ છે, તેમાં જે વાંચક વડે કાંઈખી લંખાન વાંચણની આશ રાખી નીરાશ થાયે તો તેનો દોષ મેહરખાની કરી કરતાને લાજ પાડી નહીં. પણ

થી કલહી રીતે આ આલખમ એ વાંચનારની લાગણીમાં સચવાઈ રેહેયે તો કરતાની ખાતરી છે કે ફરસદને વખત પ્રીન્સ વીકટરની હુકી રહેવી સાથ આપેલાં આ ચીનોવાલાં પાના કદીખી બેનારને કે વાંચનારને કંઠાસો આપનાર નથી, અને એ એ તેની ગુખ નેમ વાસ કે.તો કરતા પોતાની મેહનત સફલ થયેલી સમજશે.

કે.તો

૫ શેહેન

આલખંડ

૫૧૧૧૮૮

ખાસ રચનાર.—શુભરાત્રી જાપાનમાં ગોપાળજી કલ્યાણજી દેલવાડાકર.

ખીલેલું રાજપુલ, કરમાયું તેજ મૂળ, લાગી જ્યાં સ્હેજ શૂળ, ઉદ્ધરતા અંગમાં,
જેનું સદ્ગુણમુળ, કંચનકુલીન ફૂળ, હિંદી રાજેન્દ્રનર, સાચું જે નંગમાં ;
સદ્ભાગી હિંદપુર, રૈયતનું તેજ શુર, આશાનું નીરપુર, વહેતું સુરંગમાં,
ચડતી ઉમેદ, ધૂળ, મળતી થઈ હિંદપુર, થઈને યમરાજ ફર, લીધા નિજ સંગમાં—૧.

કેળવણી રાજયોગ, લીધી દઈ પુણ્ય ભોગ, તનમનધન આપ ભોગ, મરહુમ એ બાળથી,
ચડતું આયુષ જેમ, બનતો શુરવીર તેમ, હુન્નરગમ છોડી પ્રેમ, દુર થઈ જાળથી;
રાજકાજ જાણીને, યુક્તિ પરમાણીને, યુદ્ધકળા નાણીને, ઉધર્યો સંભાળથી,
આખર ધૂળધાણી એ, આંખે દઈ પાણી તે, સંકટ સહુ તાણીને, કંટાળ્યો કાળથી;—૨.

માતા ઉમેદ મન, રાખી હતી જેહ તન, છોડી પળવાર જન, જગની એ સૂતથી,
પાણી સીંચી અપાર, ઉધરાવ્યું જેહ બાળ, તેહ થયું ભોગકાળ, ખીલેલી રૂતથી,
માતા પરમાતાને, હરખાવ્યા ભ્રાતાને, બહેલાવ્યા તાતાને, આશા અણખૂટથી;
છેવટ ગભરાવીને, સુખથી રવડાવીને, આલ્યો સમજાવીને, સ્વર્ગે નિજ સુખથી—૩.

અકશેષ ! હિંદતાજ, રૈયતનો પ્રેમરાજ, નિમ્યો ભવિષ્ય કાજ, પરમેશે પ્રીતથી,
વિદ્યા દઈ પુર રંગ, હુન્નર દઈ તેહ સંગ, યુક્તિ દઈ રણજંગ, ઉત્તમ નર નીતથી;
પણ તે લહી બુટીને, આશકળી ચુટીને, રાજ માલ લૂટીને, હરખ્યો ધશ ચીતથી ?
હણજે સો મારનાર, મારીશ ન પાળનાર, રૈયત નીભાવનાર, એ ધશ ? રીતથી—૪.

વિરહ'

પ્રાણ રમનારે—કરુ

૧. યુનશી વિનાયક મસાદ તાલિ.

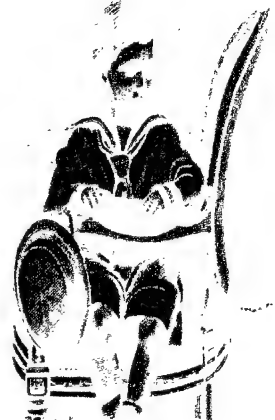
૧. અથ ફલક હસ મીત ને કયસા સિતમ ખરપા કિયા !
ટૂટ મરના થા હુઝે; ખેડુકમ તૂ દેખા કિયા !
૨. સરસરે ગમને કિયા લારાજ આગે હિન્દ હાય !
ખુઝ ગયા બાદે અજલસે યક ચિરાગે હિન્દ હાય !
૩. ખિન્સ વિકટર, અદલ પરવર, અહસે જવહર, ખુશિસકાત,
નેક લીનત, નેક નીયત, નેક ખસલત, નેક જાત,
૪. ઉરકે મગે નાગહાં સે યક જહાં રંજર હય,
જખમ દિલપર હિન્દ વાસોં કે નહીં—નાશૂર હય.
૫. સરપે સિહરા બાંધનેકા વકૂત જખ અજહર હુવા,
હાય ! ઉસ હુસરત જહા કા ગોર મેં ખિસ્તર હુવા !
૬. ખોસ્તાને જિંદગાની કા સમર પાયા ન થા,
કોઈ ફૂલ પાગે જવાની સે અખી પાયા ન થા.
૭. ચેખેસ વિકટોરિયા કો હો ગમે સીનાપરાય,
ખયર ખવાહોં કે જિગર કહુકર નહોં ફિર પાશપાશ ?
૮. જિંદગી મેં ઇન્કિલામે જિંદગાની હય સિતમ,
મીત ખરહુકે હય મગર મગે જવાની હય સિતમ.
૯. “ફૂલ તો હો દિન બહારે બંદિજા દિખલા ગયે,
હયકે ઉન યુઓં પ હય જો પે ખિલે મુરત્રા ગયે !”
૧૦. દાગરેને હિન્દ કો આયા થા વહ રસ્કે કુમર.
આખિરી દીદાર દિખલાને કો આયા થા હંધર.
૧૧. ‘તાલિખ’ ઉરકે આને સે અપને અલમ યકસર ગયે,
વહ ગયા શૂયે અદમ છતેહીછ હમ મર ગયે.

૧. આ આસખાન આ મીત
આ સિતમખ હુને ટુટી પચડે હવે, તે ત ભોયા કાક.
૨. અખસોસ ! ગમના ટુકાંબી હિન્દનો બામ લારાજ થઈ ગયા !
મોતના પગથો હિન્દનો એક વિશામ ખુલાઈ ગયા !
૩. ખિન્સ વિકટર, ને અદલ, ખુજીધો ભરેસો, સારા ખખસોધી ભરેસો,
દિલનો નેક, નિયતનો નેક, ખસલતનો નેક, અને જાતનો નેક હતા,
૪. તેના કચોતથી સારો કુન્યા રંજમાં છે,
હિન્દીઆન દિલપર અસો જખમ નથી પડયા—પણ એક નહોં છુને એવું નાશૂર પડયું છે.
૫. જખારે કે પરજાવાનો વાંક બાંધવાનો વખત આવ્યો,
ત્યારે અખસોસ છે કે તે ચિરામો મુતો.
૬. છંદગીના બાવડે ફલ હજી બટકું ન હવે,
જવાનીની મળ આખો ન હતી.
૭. અખસોસ વિકટોરિયાનો છમર ચોરી નાખે એવો જો ગમ પડે,
તો તેના ખમરખાહોનાં છમર કાંમિ નહોં ચુરેચુરો થઈ ભય :
૮. છંદગીમાં ગરદીશનો વગલ ગોથા એક સિતમ છે,
મરતું તો વાછળ છે, મગર જુવાનીમાં મરતું સિતમ છે.
૯. ફૂલો તો ખિલોને પાનના બહાર બે દહાડા દેખાલીઓ ગયાં,
પણ અખસોસ તે કળીઆપર છે, કે ને ખીલવા વગર જુરતાર્થ મળ.
૧૦. તે ખુબસુરત શાહબોશ હિન્દના લોકોને છમર દામ આપવા ગોથા આવ્યો હતો,
ઉસી સલામ કચાજ ગોથા ખમારયો હતો.
૧૧. તાલિખ ! તેના આવ્યોથી હમો બહુ ખુશ થયા હતા,
તે વેલી જહાંન કુચ કરી ગયા, ને ગોથા હમને આરીને ગયા.

That you may be Loved be deserving of Love,

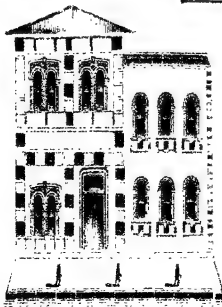
मा आपनी आशा.

प्रीन्स आलफर्ट वीकर.

प्रीन्स अने प्रीन्सेस ऑफ वेल्स
तथा प्रीन्स वीकर. छ. स. १८९४

डिमेर वरस मार. छ. स. १८९८.

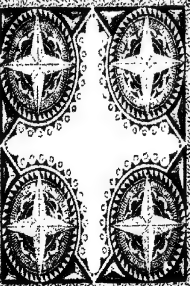
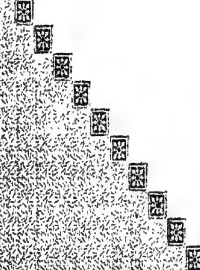
Be mindful of favours received.

Rage is a brief Madness.

Death is certain: Time uncertain.

શ્રી મ મોર.

Be not a Judge between friends.

શાહજાદા આલમજી વીકરેનો જન્મભુમી. જન્મ તારીખ ૮ મી જાનેવારી ૬૦ સં ૧૮૧૪.

He is not dead whose fame Survives.

An obedient wife commands her husband.

Call me cousin, but I see me not.

એક ખીલતો ગુલાબ.

પ્રીત્ત અંકી (વીક્ટર.)

A Good Life keeps off wrinkles.

et bitter jest in the season of friendship.

સંપીલા ભાઈઓનું બેઠું.

મોન્સ વીક્ટર અને ગ્યોલે.

I reconcile friend to a double enemy.

Contains not peer acquaintance, nor flatter rich friends.

Praise without profit, puts little in : pockets.

The pictures the Good, who saves the 'bad'.

to make it right.

પાકીએક પ્યાર. ભાઈ બેહનનું બેડું.

કન્યા કુમારો.

વીકર અને પ્રી-સેસ લુઇ.

પ્રી-સેસ મે. શાહાબદા વીકરની ભાતુ. બાળ અવસ્થા.

The Ceward calls himself a cautious fellow, and the Miser, an economist.

...but Burned

ઉધરતો જવાન.

મી-સ જોસેફિન વોકર.

No herb will Cure Love.

Adversity will not last for ever.

Adversity can't keep your last

